

місцевого самоврядування [11]. Однак, незалежно від того, який акт приймається, процедура його прийняття має бути чітко врегульована у законодавстві, що дозволить забезпечувати режим законності у державі та унеможливити прийняття правових актів, які суперечать Основному Закону і законодавству.

Таким чином, адміністративна правотворчість публічної адміністрації – це правова форма (інструмент) діяльності уповноважених суб'єктів правотворчості, що реалізується за встановленою адміністративною процедурою і спрямована на встановлення, зміну чи припинення адміністративно-правових відносин. Щодо правотворчості публічної адміністрації, то її слід розглядати в таких аспектах: як реалізацію публічною адміністрацією функції держави з регулювання суспільних відносин; як реалізацію публічною адміністрацією своїх повноважень щодо деталізації положень законів і втілення їх приписів у життя; як процедуру регулювання суспільних відносин (правотворче провадження в діяльності публічної адміністрації). Ознаками правотворчої діяльності публічної адміністрації є те, що це різновид державної діяльності; здійснюється виключно уповноваженими на те суб'єктами публічної адміністрації; здійснюється за встановленою у законодавстві адміністративною процедурою; наслідком діяльності є встановлення, зміна чи припинення правових норм.

1. Beschastnyi V., Shkliar S., Fomenko A., Obushenko N., Nalyvaiko L. Place of court precedent in the system of law of the european union and in the system of law of Ukraine. *Journal of Legal, Ethical and Regulatory*. 2019. Vol. 22 (6). Pp. 1-6.

2. Козловський А. А. Гносеологічна концепція права. *Науковий вісник Чернігівського державного університету*. 2000. Вип. 100: Правознавство. С. 13-16.

3. Риндюк В. І. Правотворчість як вид юридичної діяльності: праксеологічний аспект. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право*. 2019. Вип. 4 (44). URL: <http://visnyk-ppsp.kpi.ua/article/view/199747/199939>.

4. Зайчук О. В. Сучасна правова енциклопедія. К. : Юринком Інтер, 2015. 408 с.

5. Рабінович П. М. Основи загальної теорії права та держави: навч. посібник (5-те вид., зі зм.). К. : Атіка, 2001. 176 с.

6. Наливайко Л. До питання про визначення поняття «механізм держави». *Підприємництво, господарство і право*. 2005. № 10. С. 92-96.

7. Левченко М. В. Контроль та нагляд за правотворчістю суб'єктів владних повноважень: постановка проблеми. *Бюлетень Міністерства України*. 2019. № 12. С. 48-52.

8. Чаплук О. І. Співвідношення суб'єктів національної та міжнародної правотворчості: методологічні аспекти. *Часопис Київського університету права*. 2015. № 2. С. 36-39.

9. Чабур С. В. Види правотворчості за суб'єктним критерієм. *Правова держава*. 2017. № 25. С. 32-38.

10. Бараненко Д. Поняття та сутність нормотворчої діяльності центральних органів виконавчої влади. *Юридичний вісник*. 2020. № 6. URL: <http://yuv.onua.edu.ua/index.php/yuv/article/view/2031/2209>.

11. Жидецька В. В. Про стадії нормотворчої діяльності Міністерства. *Часопис Київського університету права*. 2015. № 4. С. 101-107.

УДК 614.2

DOI: 10.31733/17-03-2023-227-229

Євген ГНЕДИК

молодший науковий співробітник лабораторії дослідження проблем національної безпеки у сфері громадського здоров'я
НДІ вивчення проблем злочинності
ім. акад. В. В. Сташиса НАПрН України,
кандидат юридичних наук

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СЛУЖБИ КРОВІ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Питання правового регулювання діяльності суб'єктів системи крові належать до вельми актуальних, які розробляються дослідниками в рамках проблематики прав людини у сфері охорони здоров'я, біоетики та біомедицини, правового регулювання та охорони медичної діяльності тощо. Аналізуючи ситуацію, що склалася в Україні, вважаю за необхідне

звернути на це особливу увагу. Війна, що була розпочата російською федерацією спричинила значні складності в їх діяльності. Військові дії, регулярні обстріли великих міст та постійні «блеаути» значно знизили можливості заготівлі крові та її компонентів. Від початку повномасштабного вторгнення РФ потреби у донорській крові значно зросли. Раніше її здебільшого потребували пацієнти, які мали планові операції, тепер – в тому числі ті, хто дістав поранення від обстрілів. При цьому, через окупацію ворогом частини території України, можливості її заготівлі значно знизилися. Як приклад, Харківський обласний центр служби крові втратив до 30 % надходжень, у порівнянні з мирним часом [1].

Головним нормативно правовим актом, що регулює відносини у сфері донорства крові та її компонентів в Україні є Закон «Про безпеку та якість донорської крові та компонентів крові» прийнятий у 2020 році [2]. Цей Закон було розроблено на виконання пункту 1416 Плану заходів з виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії та їх державами-членами, з іншої сторони, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 25 жовтня 2017 р. № 1106 «Про виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами», з іншої сторони.

Основними положеннями цього Закону, як випливає з пояснювальної записки до нього [3], є:

- забезпечення створення та функціонування в Україні Компетентного органу на виконання однієї з ключових вимог Директив ЄС з метою покладання на нього функцій щодо здійснення ліцензування діяльності суб'єктів системи крові, контролю за їх діяльністю в частині дотримання вимог щодо безпеки та якості донорської крові і компонентів крові, простежуваності, гемагляду, забезпечення збору та обробки інформації, яка стосується серйозних несприятливих випадків або реакцій, пов'язаних з операціями з донорською кров'ю та компонентами крові;

- встановлення вимог та стандартів щодо безпеки та якості донорської крові і компонентів крові, простежуваності, гемагляду, що відповідають вимогам, передбаченим Директивами ЄС;

- створення умов для імплементації принципу безоплатного добровільного донорства як фундаментальної засади ефективної діяльності національної системи крові відповідно до вимог Директив ЄС та позиції ВООЗ;

- перегляд системи пільг для донорів, які здійснюють донацію на безоплатній основі, з метою усунення непрацюючих застарілих пільг та приведення системи пільг і заохочень у відповідність до вимог європейського регулювання;

- забезпечення умов для інформатизації системи крові України шляхом створення Національного реєстру донорів крові або компонентів крові, перегляд та оновлення правового регулювання системи крові в частині можливості реалізації проєктів державно-приватного партнерства, спрямованих на залучення інвестицій та підсилення матеріально-ресурсного потенціалу системи крові, а також в частині відкриття сфери для діяльності приватних суб'єктів за обов'язкового збереження державного контролю за донорською кров'ю, компонентами та препаратами крові як стратегічними ресурсами національної системи охорони здоров'я.

Безумовно, ідеєю створення цього Закону було збільшення доступності крові та її компонентів, децентралізація суб'єктів служби крові та допуск приватних підприємств, що було заборонено до його прийняття.

Але аналіз його тексту показує, що основним меседжем є заготівля донорської крові та її компонентів, зокрема плазми. Так, преамбула Законопроєкту № 3648 звучить так: «Цей Закон визначає стандарти безпеки та якості донорської крові та компонентів крові, регулює відносини, пов'язані з організацією операцій із заготівлі (виділено авторами), тестування, переробки, зберігання, розподілу, реалізації донорської крові та компонентів крові, ...». Далі по тексту законопроєктам йде мова лише про заготівлю, суть якої зведена до подальшої промислової переробки.

При цьому, йдеться не про забезпечення медичних закладів України донорською кров'ю та її компонентами, а про промислову їх заготівлю (перш за все, плазми крові, шляхом її фракціонування) з метою наступного створення препаратів крові та отримання прибутку.

Наслідком цього стало значне погіршення стану забезпечення потреб закладів охорони здоров'я в компонентах і препаратах крові, їх удорожчання в мед закладах і

зростання витрат бюджету на закупівлю препаратів крові. Крім того, це змушує громадян, в тому числі безоплатних донорів закуповувати препарати крові в аптечній мережі (по значно завищеним) цінам.

Початок військових дій в Україні продемонструвало повну неготовність та не зацікавленість приватних суб'єктів системи крові до роботи в умовах військового стану. Більша їх частина зачинилася з перших днів початку військових дій, що призвело до катастрофічного дефіциту таких важливих та незамінних компонентів крові як плазма та ін.

Як приклад, можна навести роботу компанії «Біофарма», як є найбільшим суб'єктом заготівлі плазми в Україні. Відповідно до їх офіційного сайту [4], ця компанія зупинила роботу своїх «плазмацентрів» 24 лютого 2022 року, ще у перший день вторгнення РФ в Україну. Робота більшості з них, у тому числі і харківського, ще досі не відновлена.

Українськими науковцями, такими як Гуторова Н. та Пашков В. вже неодноразово підіймалась тема що до заготівлі плазми суб'єктами приватного права, що опосередковано пов'язанні з групою компаній «Біофарма» для подальшої промислової переробки. Ці вчені попереджали, що така діяльність погіршить забезпечення компонентами крові медичних закладів та залишить поза межами правового поля комунальні заклади служби крові, які забезпечують взяття, тестування, переробку і зберігання донорської крові та її компонентів.

При цьому, державні та комунальні центри переливання крові не зупинили свою роботу, та навпаки, перейшли на цілодобовий режим. Як приклад, можна розглянути роботу Харківського обласного центру служби крові діяльність якого спрямована на організацію донорства, заготівлю, тестування і переробку донорської крові, виготовлення з неї компонентів і препаратів. Цей центр географічно розташований на околиці м. Харкова, як раз зі сторони російського вторгнення. Але попри це, він зміг продовжити свою роботу.

З 27 лютого 2022 року працівники і донори цього центру перемістилися в підвал після того, як під час обстрілу ракета влучила в будівлю [5], убивши одного донора і поранивши ще трьох.

На скільки мені відомо, на сьогоднішній день, Харківський обласний центр служби крові забезпечує компонентами крові не тільки Харківську, а ще й Дніпропетровську, Сумську, Полтавську та Запорізьку області.

Крім цього, при обласних центрах, вже працюють мобільні бригади, які виїжджають в найближчі населені пункти для забору крові у донорів, що не мають змоги дістатися самостійно.

На підставі вищевказаного, можливо зробити висновок, що діяльність суб'єктів крові (як державних, так і приватних), хоч і почала адаптацію до умов війни, але все ще є багато роботи. Війна ще раз довела безпідставність дозволу на існування в Україні центрів забору донорської крові або її компонентів, які не належать до державної форми власності, а також необхідність віднесення центрів служби крові до об'єктів критичної інфраструктури, забезпечених державною підтримкою на належному рівні. Законодавець повинен розробити окремий механізм роботи таких центрів під час воєнного стану. Особливо це має стосуватися приватного сектору, оскільки він також є об'єктом критичної інфраструктури, та від його діяльності залежить життя пацієнтів.

1. Як змінилася робота Харківського обласного центру служби крові. URL: <https://suspilne.media/264585-usi-hocut-dopomogti-zsu-ak-zminilasa-robotu-centru-krovi-ta-donorstva-u-harkovi/>

2. Про безпеку та якість донорської крові та компонентів крові: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/931-20#Text>.

3. Про безпеку та якість донорської крові та компонентів крові: пояснювальна записка до Проекту Закону України. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/142378>.

4. Біофарма відновлює роботу плазмацентрів. URL: <https://biopharma.ua/ru/news/novini/biopharma-vidnovlyuye-robotu-plazmatsentriv>.

5. Життя і робота в укритті: як працює харківський центр служби крові. URL: <https://mediaport.ua/zhittya-i-robotu-v-ukritti-yak-pracyuie-harkivskiy-centr-sluzhbi-krovi>.